

Mötesanteckningar

Möte i användarrådet för demokratistatistik 2025-11-04

Närvarande:

Henrik Ekengren Oscarsson, ordförande, Göteborgs universitet (GU)
Paula Blomqvist, Kulturdepartementet
Gissur Erlingsson, Linköpings universitet (LiU)
Björn Kullander, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
Helena Bengtsson, Gota media
Sofia Zere, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)
Thomas Hvitfeldt, Brottsförebyggande rådet (Brå)
Anna Nyqvist, Valmyndigheten
Kalina Lindahl, Riksdagens utredningstjänst (RUT)

Från SCB

Thomas Helgeson, SSA/BL/LD
Marie Lideus, SSA/BL/LEDN
Karolina Eriksson, SSA/BL/LD
Jonas Olofsson, SSA/BL/LD
Johan Eklund, SSA/UE/ENK

Frånvarande:

Fredrik Furtenbach, Sveriges radio (SR)

1. Mötet öppnas
2. Godkännande av dagordning
3. Informationsrunda – aktuell information från rådets ledamöter och SCB

Paula Blomqvist, Kulturdepartementet. I juni beslutade regeringen om tilläggsdirektiv (Dir. 2025:65) till Valsedelskommittén (Ju 2024:04). Uppdraget utvidgas och utredningstiden förlängs. Ett delbetänkande som avser redovisning av uppdraget att utvärdera dagens valsedelsystem ska lämnas senast den 15 januari 2026. Uppdraget ska slutredovisas senast den 14 augusti 2026. I budgetpropositionen för 2026 föreslås insatser för ett högt och jämlikt valdeltagande, bland annat medel till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor för att genomföra skolval i samband med de allmänna valen 2026 och uppdrag till SCB att utföra en studie om valdeltagandets utveckling bland olika väljargrupper

Gissur Erlingsson, professor i statsvetenskap vid Linköpings universitet, berättade att man nyligen fått pengar till flera projekt: bland annat lobbying och korruption i kommuner samt forskning om kommunpolitikernas arbetsmiljö och hälsa.

Björn Kullander, SKR, berättade bland annat att man gjort en kartläggning av kommunernas politiska organisation, om man har valt en traditionell nämndorganisation med facknämnder eller en alternativ organisation där facknämnderna ersatts av styrelseutskott. Man har också tillsammans med Valmyndigheten arrangerat en nationell valkonferens. Vidare har man tillsammans med Linköpings universitet och ett antal kommuner arbetat fram en modell för att beräkna och redovisa kommunernas kostnader för valets genomförande. Man har också använt ett nytt visualiseringsverktyg i presentationen av den av SCB insamlade statistiken om de förtroendevalda, för att på ett lättillgängligt sätt ge en bild av vilka de förtroendevalda i kommuner och regioner är. SKR har haft en programberedning för att påvisa och minska den administrativa bördan för kommuner och regioner. Slutrapporten visar bland annat att myndigheter har ökat uppgiftslämnarbördan mot kommuner och regioner.

Helena Bengtsson, Gota Media. Gota samägs av Bonnier News Local som i sin tur samarbetar med NWT Media vilket innebär att man skriver för 69 tidningar i stället för som tidigare 11. Man har startat upp arbetet med valbevakning och hur arbetet ska samordnas för de tidningar man skriver för.

Sofia Zere, chef för utredningsavdelningen på MUCF, berättade att man har rapporterat del tre i MUCF:s attityd- och värderingsstudie Så tycker unga 2025-Demokrati och viktiga samhällsfrågor. Man har också givit ut rapporten Hot och hat mot civila samhället. Vidare räknar man med att få i uppdrag att genomföra skolval även 2026, vilket kräver en stor insats från myndigheten. Vid årsskiftet slås myndigheten samman med Myndigheten för stöd till trossamfund (SST). Myndigheten blir kvar i Växjö men man kommer ha kontor även i Stockholm.

Thomas Hvitfeldt, chef på enheten för statistiska undersökningar vid Brå, berättade att i december kommer statistik om hatbrott som utgår från polisens markeringar om hatbrott. Man ser också över hur NTU kan redovisas och tittar på metoden small area estimations för eventuell redovisning per kommun årsvis. Polisen gör egna trygghetsundersökningar och man planerar att skala upp dessa för att kunna redovisa på finare nivå än per kommun. Brå har dialog med polisen i och med att Brå är SAM och undersöker om Brå i stället kan redovisa sin statistik på RegSo, som är cirka 3000 områden.

Kalina Lindahl, RUT, tror att man kommer ha frågor som rör valkretsar framöver samt frågor om valdeltagande och partisympatier.

Johan Eklund, sektionschef sektionen för enkätuppdrag, berättar att man planerar för den största enkätundersökning som har gjorts på SCB, Hälsa på lika villkor på uppdrag av FHM, med ett urval på 500 000. Årets medborgarundersökning är också rekordstor.

Marie Lideus, enhetschef på SCB, berättar att SCB fått ett regeringsuppdrag tillsammans med DIG att förbereda inrättande av en svensk dataförvaltningsfunktion, även kallad "data steward" i syfte att bidra till säker informationshantering och kapa onödig byråkrati. För detta har man fått förstärkt anslag. I budgetpropositionen föreslås också uppdrag att studera valdeltagande, bidra med statistik för Agenda 2030 och att tillsammans med Konsumentverket följa utvecklingen för matpriser. SCB har också fått anslagsförstärkning för en ny insamling av uppgifter om hushållens skulder. Slutligen berättar Marie att SCB:s statistik nu också är en del av kulturkanon i och med befolkningsstatistiken med ursprung från 1600-talet samt den första folkräkningen från mitten av 1700-talet.

Henrik Ekengren Oscarsson, GU, berättar att man planerar för vallokalsundersökning tillsammans med SvT och KTH, det är 19e gången den görs sedan 1991, och genomförs på 9 dagar från fältstart till presskonferens. Man planerar även för en Valundersökning i vanlig ordning. Den omfattar förval- och eftervalsstudie samt studie mellan valen, valintegritet och väljarnas upplevelse i vallokalen. Riksdagsundersökningen har genomförts sedan 1969, den kommer handla om framtiden, ledamöternas framtidstro och hur man ser Sverige om 20 år. SOM-institutet fyller 40 år nästa år och den 40e SOM-undersökningen är i fält. Den går i 9 editioner gånger ett urval om 3 600. Valforskningsprogrammet fyller år samma år och den 5 februari arrangerar man ett gemensamt valårsseminarium i Posthuset i Stockholm.

4. Valmyndighetens förberedelser inför 2026 års allmänna val

Anna Nyqvist, Valmyndigheten, berättar om det pågående arbetet.

78 partier är i nuläget anmälda till riksdagsvalet 2026. 20 november öppnar kandidatanmälan, och man kommer kunna se vilka kandidater som samtyckt till att delta i valen.

Vidare pågår arbete med att bestämma vilka utlandsmyndigheter som ska anordna val. Utbildningsmaterial till kommunernas valnämnder kommer att finnas samlat på valcentralen.se. Där finns också juridiska tolkningar och ställningstaganden som ska gälla under 2026.

För arbetet med valsäkerhet har Valmyndigheten ett nationellt valnätverk, där ingår bland andra myndigheter Säpo, MSB, MPF och Nationellt cybersäkerhetscenter (NCSC).

Nyheter 2026. Proposition om ändringar i vallagen träder i kraft 1 december i år. Valmyndigheten ges uttryckligt ansvar att stödja och samordna arbetet med skydd av val. Länsstyrelser, kommuner och utlandsmyndigheter ska rapportera incidenter som kan påverka genomförandet av val till Valmyndigheten. Rapporteringen är inte längre frivillig utan i och med ändringen är den lagstadgad. Den frivilliga incidentrapporteringen i samband med valen 2022 gör att man får en tidsserie mot 2026, men det är sannolikt inte jämförbart på grund av att incidenterna kommer att öka på grund av obligatorisk anmälan. Incidenter kan handla om hat och hot mot röstmottagare, stulna valsedlar med mera. Nytt är att även allmänheten ska kunna rapportera incidenter. En annan nyhet är att väljare med assistans också ska ha en röstmottagare med samt att kraven på tillgänglighet tydliggörs.

Information inför och under valet ska tillgänglighetsanpassas för olika typer av funktionsnedsättningar samt att det ska finnas information i förväg om tillgänglighet för varje vallokal avseende till exempel handikapparkering och hiss.

Utlandssvenskar som fallit ur röstlängden ska kunna förtidsrösta i Sverige och genom förtidsrösten återupptas i röstlängden.

Väljare i polisarrest eller på vårdinrättning som begränsar väljarens möjlighet att rösta i en röstningslokal ska få använda ambulerande röstmottagare.

Valobservatörer från nationella och internationella organisationer ska kunna få ackreditering av Valmyndigheten. Kommuner, länsstyrelser och de utlandsmyndigheter som inrättat röstningslokaler ska ta emot ackrediterade valobservatörer.

Erfarenheter från 2022. Viktigt att korta köer vid röstningen. Moderniserad förtidsröstning. Redan nu finns digitala myndighetsbrevlådor, man använder digitala samtycken för kandidater. Digital rapportering från vallokalerna på valkvällen. Digitala nyheter i valet 2026 är digitala röstkort till röstberättigade med digital brevlåda, digitala väljarförteckningar och maskinell sortering.

Digital röstlängd kommer testas i ett valdistrikt per region i valet 2026.

Digitala röstkort innebär inte att röstkortets funktion förändras men för att underlätta för väljarna så behöver väljaren bara legitimation legitimation, man behöver inte längre skriva ut dubblettröstkort, inte heller skriva av röstkortsuppgifter utan man har en digital lösning med unik kod på varje fönsterkuvert som scannas när förtidsröstare röstar och information om att just det kuvertet med den koden vart den ska skickas ett specifikt valdistrikt. Koppling mellan väljare och förtidsröst sparas i den digitala väljarförteckningen.

Valmyndighetens budskapsområden: det svenska valsystemet, röstning (när, var, vad och hur) samt rösträkning och valresultat. Valmyndigheten har inget uppdrag att påverka valdeltagandet men att informera. Ny version av val.se lanseras 25 november. Man har egna sociala medier, Facebook och Instagram. Man planerar för två informationskampanjer, svenska valsystemet en kunskapshöjande kampanj under våren 2026 samt en kampanj under

sommar och höst för att informera om att det är val med budskapet att lyfta hela röstningsperioden, 19 dagar. Information om digitala röstkortet, den moderniserade förtidsröstningen och övriga nyheter implementeras i befintligt och nytt informationsmaterial. Valmyndigheten fyller 25 år nästa år. Fråga från användarrådet om huruvida anmälan av incidenter från allmänheten, i sig kan ge upphov till incident där folk filmar i vallokaler etcetera. Valmyndigheten har inte varit enbart positiv till allmänhetens möjlighet att rapportera men tycker det är bra med lagstadgad rapportering för kommuner. Man tror ändå på liten omfattning av incidenter med filmning i vallokaler. Idag är det tillåtet att filma som del av offentlighetsprincipen. Förhoppning om att rapportering från allmänheten kan mötas av motrapportering från kommunen.

5. Demokratistatistiken och CKM, del 2

Frågan var uppe på användarrådet för ett år sedan och presentationen rör förslaget så som det ser ut i dagsläget. Bakgrunden är SCB:s beslut att all registerbaserad totalräknad individstatistik ska använda CKM som röjandekontrollmetod.

CKM är en röjandekontrollmetod för frekvenstabeller som bygger på totalräknade uppgifter och innebär att en liten och kontrollerad slumpmässig osäkerhet tillförs statistikvärdena i samband med framställningen. Metoden gör det möjligt att redovisa detaljerad statistik utan att dölja statistikvärden (pricka) eller göra delar av redovisningen mindre detaljerad.

Projektdirektivet Förstudie CKM Demokratistatistiken fastställdes 2025-05-13 av styrgruppen och projektet har som mål att leda till färdigt underlag med motivering och förslag till beslut avseende vilka produkter som ska införa CKM samt dokumenterade ställningstaganden för de produkter där det inte är aktuellt.

Förslaget i dagsläget innebär att CKM införs i Undersökningen av förtroendevalda i kommuner och regioner. För övriga produkter i demokratistatistiken förordas undantag för CKM och att röjandehanteringen ses över inför nästa publicering.

Fråga från användarrådet om vad det är för problem som CKM adresserar, SCB svarar att det är för att inte röja enskilda i statistiken. Idag prickas i stället enskilda celler av sekretessskäl. Delar av användarrådet för fram att prickning är önskvärt framför att brusa all statistik. SCB påminner om att bruset är litet i jämförelse med andra felkällor samt att alla uppgifter som publiceras i samband med demokratistatistiken inte är redan tillgänglig information, på individnivå. Ytterligare inspel från användarrådet om att införandet av CKM innebär att vissa analysmodeller inte kan användas om man inför CKM i statistiken, och att det vore önskvärt om man kunde göra undantag även för

förtroendevalda. SCB lyder under statistiksekretess vilket innebär att man inte alltid kan publicera statistik även om uppgifterna i sig är offentliga och går att begära ut från någon annan myndighet. Mer information om CKM finns här [Utveckling av röjandeskyddet](#) och en sammanställning av frågor och svar i samband med att man införde CKM i befolkningsstatistiken finns här [Frågor och svar om röjandeskydd i befolkningsstatistiken](#).

6. SCB:s uppdrag att genomföra en s.k. integrationsbarometer

SCB har fått i uppdrag att genomföra en uppföljning av de integrationspolitiska delmålen om demokratisk samt social och kulturell integration.

En svårighet med att mäta integration är att det är en process. Man kan mäta förändring över tid, till exempel genom att följa en panel.

Tvärsnittsundersökningar är svårt att jämföra över tid eftersom tvärsnittets sammansättning förändras med avseende på till exempel ålder, ursprungsland och vistelsetid i Sverige. Vidare handlar inte integrationspolitikens mål enbart om individen utan om samhället man kommer till.

Uppdraget handlar om att följa upp två av integrationspolitikens fem delmål, där det inte går att använda sig av enbart registerstatistik, demokratisk integration samt social och kulturell integration.

I uppdraget förstudie som redovisades till regeringen i juni 2025 lämnades följande förslag:

- ULF och Barn-ULF går att använda för uppföljning av demokratisk integration respektive flickor och pojkers integration.
- En ny undersökning kan göras om social samhörighet och samhällsvärderingar
- Man kommer inte fråga om hedersnormer
- Med samhällsvärderingar avses de grundlagsskyddade fri- och rättigheter som redovisas på riksdagens hemsida [Värderingar och rättigheter | Sveriges riksdag](#)
- Man vill inte binda sig vid att en undersökning på förhand bestäms bli en återkommande undersökning.
- Undersökningen kan ses om en pilot.
- I förstudien finns en sammanfattning av internationella uppföljningar och en redogörelse för kunskapsläget.

Undersökningen görs som en urvalsundersökning med urvalsstorlek minst 12 000 personer varav minst 6 000 är utrikes födda. Insamlingen sker som kombinerad insamling via telefon, webb och papper.

Erfarenheter från andra länder visar att en dylik undersökning kräver etiska hänsyn så att den inte spär på fördomar. Det finns svårigheter med att mäta abstrakta fenomen som samhörighet. Integration är en dubbelriktad process som omfattar de som kommer till ett land och värdlandets mottagning eller inställning till de som kommer. Andra länders undersökningar visar större skillnader inom länder än mellan länder. En individ kan ha överlappande sociokulturell identitet d.v.s. känna tillhörighet till både ursprungslandet och värdlandet. Att mäta social

integration behöver ta hänsyn till att det blir små skillnader mellan undersökningsåren varför lämplig periodicitet för mätning föreslås vara var tredje till var femte år.

- Barns integration
 - Förutsättningar ink. begränsande företeelser, möjligheter och handling inom familj, skola och fritid.
- Demokratisk integration
 - Förutsättningar, möjligheter och handling
- Social och kulturell integration
 - Samhörighet, förtroende, tillhörighet, förutsättningar, samhällsvärderingar

Uppdrag för genomförande – SCB fick i september 2025 i uppdrag att genomföra det förslag som lämnades i juni 2025.

De största utmaningarna är att mätningen ska vara relevant för både inrikes och utrikes födda, etiska hänsyn, att det är kort om tid samt att delar av målen är svåra att mäta.

Frågor från användarrådet: Hur når man de som är längst ifrån att vara integrerade i samhället? Susanne svarar att man har följt upp andra urvalsundersökningar och vilka som svarar på dem och man kommer använda belöningar samt telefonintervjuer för att nå grupper som annars svarar i mindre utsträckning än andra. Hur ska svaren redovisas? Preliminärt efter utrikes/inrikes födda, ålder, utbildning samt en eller två utrikesfödda föräldrar, men vad man kommer kunna redovisa på är beroende av hur många svar man får in. Inspel från användarrådet att det finns mycket man kan göra med register när det kommer till att följa individer över tid och titta på social mobilitet, flyttar, examination med mera, som också enkelt kan följas upp till exempel var femte år och med litet bortfall. Man borde börja med det som är enkelt att göra och inte det som är svårt och longitudinella registerstudier saknas idag. Susanne svarar att uppdraget var att mäta det som inte fångas i register. Fråga från användarrådet om exempel på frågor om kunskap i demokratiska processer, ett exempel kan vara om man vet hur man överklagar ett myndighetsbeslut. Användarrådet nämner att det har gjorts mätningar av kunskap om exempelvis på vilken nivå i samhället ansvaret för olika frågor ligger och att många inte vet att till exempel ansvaret för skolan ligger på kommunerna. Risk att man skapar en base line för vad som är svenska värderingar snarare än att man undersöker dem. Användarrådet påminner om att till exempel Skolverket samlar in en rad indikatorer via skolenkäter som kan svara på de här frågorna. Slutligen en fråga från rådet om hur undersökningen ska presenteras till urvalet: Just nu är tanken att det presenteras som en undersökning om social sammanhållning

7. Extrafrågor i Partisynpatiuundersökningen

SCB presenterar förslag på extrafrågor i PSU 2026. Bland annat två tidigare roterande frågor "Hur intresserad är du i allmänhet av politik?" och "Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska politiker?". Utöver dessa föreslås även frågor om inställning till kärnkraft, matrisfråga om inställning till flera energislag, tillit – i vilken utsträckning går det att lita på människor samt fråga om viktigaste valfråga.

Flera i användarrådet lutar åt att en fråga om tillit kan vara intressant, av de frågor som föreslagits. Andra förslag som kommer från användarrådet är att fråga om regeringens prestation under mandatperioden, hur man tror det kommer gå i valet, vilket parti man absolut inte kan tänka sig att rösta på och vilka partier man tror kommer klara riksdagsspärren.

Beslut om eventuell extrafråga behöver vara klart i februari – mars 2026 men fram till dess kan man höra av sig med förslag eller önskemål.

8. Utvärdering av SCB:s demokratidag 2025 – och framåtblick mot nästa

Jonas berättar om demokratidagen som SCB arrangerade den 3 oktober på temat "Hur mår de politiska partierna?". Det var 450 anmälda varav 350 deltog och dagen genomfördes helt digitalt. Gissur var moderator och inbjudna forskare från Miun, GU, SU och LiU deltog med presentationer och panelsamtal på temat. Det var klart övervägande positiv respons bland de deltagare som svarade på uppföljningen. Bland de fritextsvar som kom i nämndes bland annat att det var relevant för arbetet, någon vill ha färre och mer djupgående analyser, intressant och inspirerande, uppskattade paneldiskussionerna. Att demokratidagen arrangeras digitalt gör det enklare att delta, men svårare att koncentrera sig skriver någon och att det förekom tekniska problem.

Inför 2026 är ett förslag att slå ihop demokratidagen med statistikdagen som SCB också anordnar årligen på hösten. Statistikdagen har normalt ett bredare program men i så fall skulle demokrati vara temat för dagen och hur statistik kan gynna demokratin. SCB ber användarrådet om respons på förslaget.

En kommentar från användarrådet är att de två arrangemangen har olika målgrupper. Behöver inte vara dåligt, men bra om man kan dela upp dagen i så fall för att tillmötesgå dem som bara är intresserade av den ena delen. Någon tycker att man inte bör slå ihop arrangemangen utifrån att det finns få andra forum för enbart demokratistatistik och att det är risk att demokratidelen blir mer urvattnad för de som är särskilt intresserade av den.

9. Nästa möte – vi bokar in våren möte

Användarrådet bokade in eftermiddagen 14 april 2026.

10. Övriga frågor

Inga övriga frågor diskuterades.